

Raad van de
Europese Unie

**Brussel, 14 maart 2023
(OR. en)**

7388/23

**JAI 310
FREMP 74**

RESULTAAT BESPREKINGEN

van: het secretariaat-generaal van de Raad

aan: de delegaties

Betreft: Conclusies van de Raad over de toepassing van het EU-Handvest van de
grondrechten - De rol van het maatschappelijk middenveld bij het
beschermen en bevorderen van de grondrechten in de EU
- Conclusies van de Raad (10 maart 2023)

Voor de delegaties gaan hierbij de conclusies van de Raad over de toepassing van het EU-Handvest van de grondrechten, waarin met name de rol van het maatschappelijk middenveld bij het beschermen en bevorderen van de grondrechten in de EU aan bod komt, en die de Raad tijdens zijn 3936e zitting van 10 maart 2023 heeft aangenomen.

Conclusies van de Raad over de toepassing van het EU-Handvest van de grondrechten

-

**De rol van het maatschappelijk middenveld bij het beschermen en bevorderen van de
grondrechten in de EU**

Preambule

De Raad van de Europese Unie,

- a. **herinnerend aan** artikel 2 van het Verdrag betreffende de Europese Unie (hierna "VEU"), waarin is bepaald dat de Unie berust op de waarden, die de lidstaten gemeen hebben, van eerbied voor de menselijke waardigheid, vrijheid, democratie, gelijkheid, de rechtsstaat en eerbiediging van de mensenrechten, waaronder de rechten van personen die tot minderheden behoren;
- b. **benadrukkend** dat het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (hierna "het Handvest"), dat op 7 december 2000 plechtig is afgekondigd, een mijlpaal vormt voor de Europese integratie en een symbool is van onze gedeelde Europese identiteit;
- c. **in herinnering brengend** dat de lidstaten zich ertoe hebben verbonden de in het Handvest verankerde rechten en vrijheden te waarborgen voor alle personen die onder hun rechtsmacht vallen, en te waarborgen dat de grondrechten universeel, ondeelbaar, onderling afhankelijk en onderling verbonden zijn;

- d. **benadrukkend** dat het Handvest een van de meest moderne en alomvattende juridisch bindende grondrechtinstrumenten is en alle instellingen, organen en instanties van de Unie, én de lidstaten verplicht om bij de uitvoering van het Unierecht, de rechten te eerbiedigen, de beginselen na te leven en de toepassing ervan te bevorderen overeenkomstig hun respectieve bevoegdheden en met inachtneming van de grenzen van de bevoegdheden van de Unie zoals die haar in de Verdragen zijn toegeedeeld, overeenkomstig artikel 51, lid 1, van het Handvest;
- e. **beklemt** dat het belangrijk is dat de toetreding van de Unie tot het Europees Verdrag voor de rechten van de mens overeenkomstig artikel 6, lid 2, VEU¹ wordt voltooid om de bescherming van de grondrechten samenhangender en consistentere te maken en deze bescherming in Europa verder te verbeteren;
- f. **herinnerend aan** de doelstelling van de Unie om mensenrechtenverdedigers wereldwijd te ondersteunen, onder meer door de EU-richtsnoeren over mensenrechtenverdedigers en het EU-mechanisme ter verdediging van de mensenrechten;
- g. de ernstige en grootschalige mensenrechtenschendingen als gevolg van de Russische aanvalsoorlog tegen Oekraïne **betreurend**, alsook de mensenrechtenuitdagingen vanwege de COVID-19-pandemie, de klimaatcrisis en de gevolgen van de koopkrachtcrisis. Deze crises tonen aan dat de bescherming van de grondrechten en de waarden van de Unie niet als vanzelfsprekend mag worden beschouwd en dat deze rechten en waarden enkel kunnen worden gewaarborgd in een democratische samenleving die op de rechtsstaat is geënt. Het is een voortdurend streven en een gedeelde verantwoordelijkheid die een gezamenlijke inspanning van alle betrokken actoren vergt;

¹ De Unie treedt toe tot het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden. Die toetreding wijzigt de bevoegdheden van de Unie, zoals bepaald in de Verdragen, niet.

- h. **ingenomen met** de "Strategie ter versterking van de toepassing van het Handvest van de Grondrechten in de EU" (hierna "de strategie voor het Handvest") en het hernieuwd engagement om ervoor te zorgen dat de EU-instellingen en de lidstaten het Handvest in zijn volledige potentieel toepassen;
- i. **ingenomen met** "Een bloeiende ruimte voor het maatschappelijk middenveld ter eerbiediging van de grondrechten in de EU - Jaarverslag over de toepassing van het EU-Handvest van de grondrechten 2022" van de Commissie (hierna "het Handvest-verslag voor 2022");
- j. **ingenomen met** het werk van het Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten (hierna "het Bureau voor de grondrechten"), zoals zijn recente verslagen over de bescherming van de grondrechten in moeilijke tijden, met name "Europe's civil society: still under pressure - Update 2022" en de bulletins over de oorlog in Oekraïne "Fundamental rights impact of the Russian war of aggression against Ukraine";
- k. **uitkijkend naar** de conferentie over de bescherming van de grondrechten in tijden van crisis die door het Zweedse voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie zal worden georganiseerd op 20 en 21 april 2023. De conferentie zal een forum bieden voor een debat over hoe de structuren ter bescherming van de grondrechten in de Europese Unie robuuster en weerbaarder kunnen worden gemaakt in tijden van crisis, wat we kunnen leren van vorige en huidige crises en wat de beste weg vooruit is.

De rol van het maatschappelijk middenveld bij het beschermen en bevorderen van de grondrechten in de EU

De Raad van de Europese Unie **herhaalt** zijn toezegging om het Handvest te blijven toepassen en **hecht zijn goedkeuring aan** de onderstaande conclusies.

De Raad van de Europese Unie,

1. **brenkt in herinnering** dat het Handvest het recht op vrijheid van vreedzame vergadering en op vrijheid van vereniging (artikel 12) en het recht op vrijheid van meningsuiting en op vrijheid van informatie (artikel 11) erkent;
2. **benadrukt** dat het recht op vrijheid van vereniging een van de wezenlijke grondslagen van een democratische en pluralistische samenleving is, aangezien het de burgers in staat stelt om op gebieden van gemeenschappelijk belang collectief op te treden en zo bijdraagt aan het functioneren van het openbare leven²;
3. **erkent** dat actoren uit het maatschappelijk middenveld op alle niveaus passende en voldoende personele, materiële en financiële middelen nodig hebben om hun taken doeltreffend uit te kunnen voeren en dat de vrijheid om deze middelen te verwerven, ontvangen en gebruiken integraal deel uitmaakt van het recht op vrijheid van vereniging³.
De toegang daartoe moet in overeenstemming zijn met het legaliteitsbeginsel en stroken met de gemeenschappelijke waarden van de Unie;
4. **benadrukt** dat organisaties uit het maatschappelijk middenveld (hierna "maatschappelijke organisaties") en mensenrechtenverdedigers⁴ een essentiële rol vervullen in onze constitutionele democratische samenlevingen omdat ze bijdragen aan de bevordering en de bescherming van de waarden en rechten die zijn verankerd in artikel 2 VEU en het Handvest en helpen waarborgen dat het Handvest correct wordt toegepast, en zo de impact van de grondrechten op het leven van mensen vergroten. Zij vormen een onmisbare schakel in het systeem van checks-and-balances in een gezonde democratie en ongerechtvaardigde inperkingen van hun bewegingsruimte kunnen een bedreiging vormen voor de rechtsstaat;

² Overeenkomstig de relevante jurisprudentie van het EHRM.

³ Zie beginsel 7 van de "Guidelines on freedom of association" (2015) van het ODIHR van de OVSE.

⁴ In deze conclusies behelst de term "mensenrechtenverdedigers" naast maatschappelijke organisaties ook nationale mensenrechteninstellingen, gelijkheidsorganen en ombudsinstanties.

5. **onderstreept** dat artikel 11 VEU vereist dat de instellingen van de Unie de burgers en de representatieve organisaties de mogelijkheid bieden hun mening over alle onderdelen van het optreden van de Unie kenbaar te maken en daarover in het openbaar in discussie te treden; en dat de instellingen een open, transparante en regelmatige dialoog voeren met representatieve organisaties en met het maatschappelijk middenveld, en op ruime schaal overleg plegen met de betrokken partijen;
6. **erkent** het belang van kennisdeling en de uitwisseling van goede praktijken tussen de lidstaten over manieren om maatschappelijke organisaties en mensenrechtenverdedigers te beschermen en ondersteunen en hun positie te versterken, en de lessen die kunnen worden getrokken uit de verschillende informatiebronnen die zijn verzameld door bijvoorbeeld de Europese Commissie en het Bureau voor de grondrechten;
7. **stelt** met bezorgdheid **vast** dat de verslagen van het Bureau voor de grondrechten over het maatschappelijk middenveld aantonen dat maatschappelijke organisaties overal in de Unie voor uitdagingen staan en daardoor hun belangrijke taken op het gebied van de grondrechten, de democratie en de rechtsstaat niet onbelemmerd kunnen uitvoeren;
8. **benadrukt** dat de raadplegingsmechanismen moeten worden verbeterd zodat maatschappelijke organisaties en mensenrechtenverdedigers voldoende worden betrokken bij de voorbereiding, uitvoering en monitoring van wetgeving en beleid.

De Raad van de Europese Unie verzoekt dat de lidstaten:

9. ondersteunende randvoorwaarden voor maatschappelijke organisaties en mensenrechtenverdedigers **waarborgen en bevorderen**, zodat zij hun activiteiten kunnen voortzetten in overeenstemming met de waarden van de Unie en zonder ongerechtvaardigde inmenging door de overheid, zoals EU- en internationale normen vereisen;

10. nationale mensenrechteninstellingen **oprichten** of dit **faciliteren**, en zo uitvoering geven aan de Beginselen van Parijs van de Verenigde Naties, en een wetgevingskader vaststellen dat hen in staat stelt hun taken onafhankelijk uit te voeren en een passend mandaat en voldoende middelen geeft om hun taken doeltreffend uit te voeren;
11. een steunpunt voor het Handvest **aanwijzen**, indien dit nog niet is gebeurd, of een bestaand steunpunt opdracht geven capaciteitsopbouw, informatie-uitwisseling en bewustmaking met betrekking tot het Handvest te bevorderen en coördineren;
12. hun inspanningen om maatschappelijke organisaties en mensenrechtenverdedigers te beschermen en ondersteunen en hun positie te versterken **opvoeren**, en hen een reeks mogelijkheden bieden voor samenwerking;
13. het maatschappelijk middenveld **beschermen** door ervoor te zorgen dat er geen onnodige of willekeurige beperkingen worden opgelegd, zoals ongunstige registratievereisten en belastingregelingen die specifiek gericht zijn op het maatschappelijk middenveld;
14. maatschappelijke organisaties en mensenrechtenverdedigers actief **beschermen** tegen, onder andere, bedreigingen, aanvallen, de vervolging van kritische stemmen en lastercampagnes tegen deze organisaties en hun personeelsleden en vrijwilligers, door bijvoorbeeld gerichte maatregelen te nemen hiertegen, monitoringmechanismen op te zetten om dergelijke bedreigingen te voorkomen, ervoor te zorgen dat deze incidenten snel worden opgemerkt, gemeld, onderzocht en opgevolgd, en specifieke ondersteunende diensten op te zetten voor actoren uit het maatschappelijk middenveld;
15. **ervoor zorgen** dat maatschappelijke organisaties en mensenrechtenverdedigers ook online veilig en onafhankelijk kunnen blijven opereren, onder meer door manieren te vinden waarop technologie kan worden ingezet om participatie en democratische activiteiten mogelijk te maken en niet om de ruimte voor actoren uit het maatschappelijk middenveld en hun activiteiten in te perken;

16. maatschappelijke organisaties **ondersteunen** door problemen in verband met de beschikbaarheid, toegankelijkheid en duurzaamheid van financiering aan te pakken, onder meer door te zorgen voor een eerlijke verdeling met behulp van transparante en niet-discriminerende criteria, oproepen voor het indienen van voorstellen te publiceren en wijd te verspreiden zodat ze breed toegankelijk zijn en de toegang tot flexibele financiering voor maatschappelijke organisaties van alle groottes te vereenvoudigen, ook door digitalisering en nieuwe innovatieve distributiemethoden. Tegelijkertijd moet worden erkend dat maatschappelijke organisaties voor hun financiering niet alleen van overheidsgeld afhankelijk zouden moeten zijn, om hun onafhankelijkheid te waarborgen;
17. **de positie van** actoren uit het maatschappelijk middenveld **versterken** door ervoor te zorgen dat een breed scala aan maatschappelijke organisaties op betekenisvolle wijze betrokken wordt bij het opstellen en uitvoeren van wetgeving en andere initiatieven op relevante beleidsterreinen waar zij zich specifiek mee bezighouden, alsook bij het vormgeven van financieringsmogelijkheden;
18. **de positie van** maatschappelijke organisaties **versterken** door ervoor te zorgen dat zij hun mening kunnen vormen en uiten over de impact van voorgestelde wetgevings- en beleidsmaatregelen op hen, hun leden, hun werkterrein of de grondrechten in het algemeen.

De Raad van de Europese Unie,

19. **is ingenomen met** het werk van de Commissie met betrekking tot de rol van het

maatschappelijk middenveld bij het beschermen en bevorderen van de grondrechten in de Europese Unie, en neemt met name nota van:

- het Handvest-verslag voor 2022;
- de toezegging in de strategie voor het Handvest om ondersteunende randvoorwaarden voor maatschappelijke organisaties te steunen en actie te ondernemen tegen maatregelen die inbreuk maken op het EU-recht, met inbegrip van het Handvest, en die van invloed zijn op de activiteiten van maatschappelijke organisaties;
- de jaarlijkse verslagen over de toestand van de rechtsstaat;
- de wetgevingsvoorstellen inzake normen voor gelijkheidsorganen.⁵

De Raad van de Europese Unie verzoekt de Commissie:

20. maatschappelijke organisaties en mensenrechtenverdedigers te **beschermen** door zich te blijven inspannen om de democratie, de rechtsstaat en de grondrechten op alle relevante beleidsterreinen te bevorderen en beschermen, onder meer door ervoor te zorgen dat de wijze waarop de Unie mensenrechtenverdedigers extern beschermt consistent is met de wijze waarop zij dit intern doet;

⁵ Het voorstel voor een richtlijn van de Raad betreffende normen voor organen voor gelijke behandeling op het gebied van gelijke behandeling van personen ongeacht hun ras of etnische afstamming, gelijke behandeling van personen in arbeid en beroep ongeacht hun godsdienst of overtuiging, handicap, leeftijd of seksuele geaardheid, gelijke behandeling van vrouwen en mannen op het gebied van sociale zekerheid en de toegang tot en het aanbod van goederen en diensten, en tot schrapping van artikel 13 van Richtlijn 2000/43/EG en artikel 12 van Richtlijn 2004/113/EG (doc. 15899/22) *en* het voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende normen voor organen voor gelijke behandeling op het gebied van gelijke behandeling en gelijke kansen voor vrouwen en mannen in arbeid en beroep, en tot schrapping van artikel 20 van Richtlijn 2006/54/EG en artikel 11 van Richtlijn 2010/41/EU (doc. 15902/22).

21. maatschappelijke organisaties en mensenrechtenverdedigers te **ondersteunen** door, binnen het meerjarig financieel kader, passende en toegankelijke financiering te voorzien via relevante financieringsprogramma's, zoals het programma "Burgers, gelijkheid, rechten en waarden". Al deze financieringsmogelijkheden moeten worden gebruikt in overeenstemming met de in artikel 2 VEU en het Handvest verankerde gemeenschappelijke waarden van de Unie;
22. maatschappelijke organisaties en mensenrechtenverdedigers te **ondersteunen**, ongeacht hun omvang, niveau of capaciteit, zodat zij gebruik kunnen maken van EU-middelen, onder meer door open oproepen te vereenvoudigen, potentiële aanvragers beter te ondersteunen en door te gaan met innovatieve manieren om steun te verstrekken, zoals financiële steun aan derden (maatschappelijke organisaties) via tussenpersonen en kernfinanciering voor organisaties;
23. **de positie van** maatschappelijke organisaties en mensenrechtenverdedigers te **versterken** door een open, regelmatige, transparante en inclusieve dialoog te voeren, en zich te blijven inspannen om passende mechanismen op te zetten en passende richtsnoeren op te stellen om maatschappelijke organisaties en mensenrechtenverdedigers in staat te stellen op belangrijke momenten in het besluitvormingsproces een bijdrage te leveren, ook aan initiatieven die betrekking hebben op hen of de grondrechten;
24. **de positie van** maatschappelijke organisaties en mensenrechtenverdedigers te **versterken** door in alle beleids- en wetgevingsterreinen mogelijkheden voor hen te creëren om hier een betekenisvolle rol in te spelen;
25. **de positie van** maatschappelijke organisaties en mensenrechtenverdedigers te **versterken** door verdere uitvoering te geven aan de toezegging in het Handvest-verslag voor 2022 om een gerichte dialoog op te zetten met belanghebbenden door middel van een reeks thematische seminars over de bescherming van de ruimte voor het maatschappelijk middenveld, waarbij de focus ligt op de vraag hoe de Europese Unie haar taak om maatschappelijke organisaties en mensenrechtenverdedigers te beschermen en ondersteunen en hun positie te versterken verder vorm kan geven in het licht van de in het Handvest-verslag voor 2022 omschreven uitdagingen en kansen.